

LANGE FRANKEN UIT ANGEREN

Bron: C.Neijenhuis in Jaarverslag 2001 van de AWWN - Archeologische Werkgemeenschap Voor Nederland, Regio Nijmegen e.o. (blz. 28 - 41)

<http://www.awnregionnijmegen.nl/wp-content/uploads/2018/01/awnjv2001.pdf>

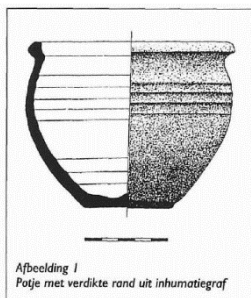
Door de veelheid van bouwactiviteiten in ons gebied dreigen nogal wat archeologische sporen verloren te gaan. Hieronder het relaas van de vondst van enkele Merovingische graven in Angeren, waaraan in moeilijke omstandigheden 2,5 uur tijd kon worden besteed. Het grafveld langs de Zahnstraat is al langer bekend. De eerste melding dateert uit 1952 toen bij de bouw van enkele woonhuizen aardewerk, glazen kralen en skeletdelen gevonden werden. Het grafveld wordt door W.J.H. Willems in zijn dissertatie "Romans and Batavians" als zodanig vermeld onder site 136.

Inhumatie- en crematiegraven

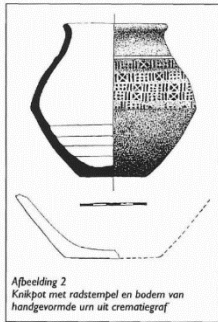
Op een zaterdagmorgen om 9.30 uur meldde een van de leden van onze Werkgroep-Archeologie van de Historische Kring Huessen, dat er een bouwput voor een woonhuis werd gegraven op het grafveld aan de Zahnstraat. Op dat moment was de put al bijna voor de helft uitgegraven. De eerste graven waren reeds zichtbaar. De planning was om de bouwput omstreeks het middag- uur gereed te hebben en er vervolgens meteen opvulzand in te storten. Door de snelheid van graven en het feit dat de inhumatie- en crematiegraven juist op het uitgegraven niveau lagen, werden ze ernstig verstoord. Het waarnemen en vastleggen van grondsporen werd hierdoor bemoeilijkt. De tijd ontbrak om de bouwput te schaven en zodoende eventuele ingravingen of sporen van bekistingen vast te kunnen stellen. In de bouwput van ca. 100 m² werden in totaal drie inhumatie- en twee crematiegraven vastgesteld. Vier graven moesten grotendeels gereconstrueerd worden, doordat de graafmachine de grafinhoud deels op het stort deed belanden.

Keramik uit Mayen

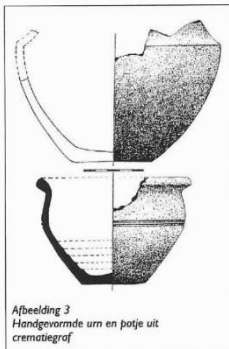
Een extra handicap werd gevormd door een ijverige buurman, de voormalige eigenaar van het stuk grond, die bijgiften uit de graven, nog vóórdát ze geregistreerd waren, op de rand van de bouwput deponeerde. Helaas was hij niet tot een andere aanpak te bewegen. Van een aantal bijgiften was hierdoor niet meer vast te stellen tot welk graf ze behoorden. Van een verstoord inhumatiegraf kon aan de hand van de ligging van de overgebleven skeletdelen en de meegegeven "breitsax" worden bepaald dat het om een man ging, die in noord-zuid positie begraven lag.

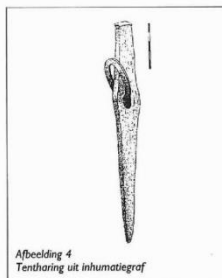
In het graf bevond zich ook een klein model open potje, gemaakt van hard gebakken, roodbruine Mayen-keramiek. Het oppervlak is ruwwandig en de rand is verdikt en heeft een dekselgeul.

Bij de twee crematiegraven kon nog juist, in de resten van de onthoofde urnen (Afb.2 en 3), de crematie vastgesteld worden. Vermeldenswaard is het biconisch potje met radstempelversiering. Het is donkergrijs en gladwandig afgewerkt.

Het andere crematiegraf bevatte naast de onthoofde urn ook een potje, van roodbakend, ruwwandig materiaal. In de bouwput lagen op hetzelfde niveau als de graven, twee opeenhopingen van beenderen van een jong rund en een paard. Niet bekend is of het complete geraamtes zijn en óf zij tot het grafveld behoren.

Van de metalen bijgiften zijn alleen een ijzeren gesp, een breit- en een langsax, een lans, een mesje en een tenthorng toe te wijzen aan (inhumatie)graven.

Een schildknop, twee lanspunten en een mes waren niet aan een bepaald graf toe te wijzen, maar deze voorwerpen zullen ongetwijfeld deel hebben uitgemaakt van een der begravingen. Fibulae en glazen kralen ontbreken.

Een lange krijger

Slechts één van de inhumatiegraven bleef redelijk intact omdat men ter plaatse even niet tot de gewenste diepte kon graven. Bij dit graf werd slechts de bovenzijde van de borstkas en de voorzijde van de schedel vergraven. Aan de linkerzijde van het skelet bevond zich halverwege, aansluitend aan het geraamte een langsax. Aan de rechterzijde was vanaf het bekken tot beneden de enkel een houtachtige structuur waarneembaar van ca. 1 cm dikte. Mogelijk is deze structuur afkomstig van een schild of een bekisting. Er werd echter geen kist of schildbeslag meer aangetroffen. Bij de inhumatie behoren een lanspunt en een klein mesje. De lanspunt werd ter hoogte van de rechterborst aangetroffen; de positie van het mesje is onzeker. Mogelijk heeft dit graf meer bijgaven gehad, maar deze werden niet meer aangetroffen.

De groene koperzoutkleur van de voortanden in het ondergebit maakt het aannemelijk dat de overleden Frank een muntje in de mond heeft meegekregen. De oriëntatie van dit skelet was noord-zuid, de voeten naar het noorden gericht. De dode was met gestrekt lichaam, op zijn rug liggend begraven. De armen lagen gestrekt naast het lichaam. Het skelet was vanaf bovenzijde schedel tot aan het enkelgewricht 190 cm lang! Ook de lengte van de langsax bevestigt dat we hier met een uitzonderlijk lange, Frankische krijger te maken hebben.

Met een lengte van 70 cm blijkt het wapen de langste sax die tot nu toe in noordwest Europa is gevonden. De lengte van de skeletdelen uit het inhumatiegraf met de breitsax doet vermoeden dat ook deze Frank van een respectabele lengte was.

Situatie en datering

Als we de as van de huidige Zahnstraat in noordelijke richting doortrekken, dan komen we terecht in de oude kern van Angeren, waar zich reeds in de 9e eeuw een kerk bevond. Het is niet ondenkbaar dat deze kern ook in de Merovingische periode bewoond werd en het grafveld tot deze bewoning behoorde. Het ontbreken van luxueuze bijgiften wijst erop dat de ontdekte graven aan de Zahnstraat niet toebehoord hebben aan Franken met een grote welstand. Voor zover nu te bepalen is, ziet het ernaar uit dat de graven tussen 550 en 600 gedateerd kunnen worden. Van de ijzeren voorwerpen zijn helaas geen afbeeldingen voorhanden, omdat de voorwerpen nog geconserveerd moeten worden.

Voetnoot 1:

Inhumatiegraven: Inhumare in het Latijn betekent met aarde bedekken; lijkbegroefing. Sinds begin jaren 1990 zijn er in het Nederlandse rivierengebied ongeveer 40 inhumatiegraven uit de vroege en midden ijzertijd gevonden. Dit is opmerkelijk, omdat men voordien dacht dat er in deze tijd alleen sprake was van crematiegraven en urnenvelden. Het inhumatieritueel verschilt met het crematiegebruik, onder andere in de grafgiftenset.

Voetnoot 2:

Breitsax; Langsax: Een sax of seax (Oudengels, ook hadseax, seaxe, scramaseax, scramsax en sachsum (Latijn) is een mes of steek- en slagwapen.

Voetnoot 3:

Fibulae: (Romeinse) vrouwen droegen een stola boven hun tunica. Deze stola werd vastgebonden met een fibula; een speld.

Voetnoot 4:

Als veergeld naar het dodenrijk gaf men de doden een muntstuk (obool) mee in de mond.

Voetnoot 5:

In het rapport 'Uit het juiste hout gesneden; Houten gebruiksvoorwerpen uit archeologische context tot 1300 n.Chr.', wordt het (sterke) vermoeden uitgesproken dat het op deze locatie gevonden houten deel een schild zou betreffen: *"Naast het rechterbeen van een menselijk skelet in een vroegmiddeleeuws graf is een mogelijk houten schild gevonden, daterend in de periode tussen 550 en 600 n.Chr. De houtsoort van het schild is niet bekend."*

Bron: Nederlandsche Archeologische Rapporten 54, Auteurs: S. Lange (BIAX Consult), met bijdragen van R. Kruisman (Gemeente Groningen), J. van der Laan (Cambium Botany) en S. Nicolay (Qursi Digitaal Advies), © Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort, 2017

Vondst is gemeld in Archis op 6-10-2001, (maar er is geen publicatie van dit onderzoek beschikbaar), aldus Archis.